

Філософія

УДК 1:17:001.89

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15826018>

**Роль філософської герменевтики у формуванні етичних орієнтирів для
сучасної науки**

Шакур Наталія Валеріївна,

кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії і
суспільних наук, Національний університет «Чернігівська політехніка»,
Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2761-9965>

Мельник Ольга Євгенівна,

кандидат філософських наук, доцент, проректор з науково-педагогічної
роботи та соціального розвитку, Національний університет «Чернігівська
політехніка», Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3094-6123>

Ковальова Ірина Олександрівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і суспільних
наук, Національний університет «Чернігівська політехніка», Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9056-4744>

Прийнято: 23.06.2025 | Опубліковано: 07.07.2025

***Анотація.** У контексті трансформацій сучасної науки, що відбуваються на тлі цифровізації, технологічного розвитку та кризи гуманістичних орієнтирів, постає нагальна потреба у формуванні нових*

етичних практик, здатних забезпечити моральну відповідальність науковця. Особливої актуальності набуває філософська герменевтика як методологія розуміння, інтерпретації та осмислення ціннісних основ наукового пізнання. **Метою** дослідження є обґрунтування філософської герменевтики як практики, що сприяє інтеграції етичної чутливості та ціннісної рефлексії в структуру сучасного наукового пізнання. **Методологію** дослідження побудовано на основі філософсько-герменевтичної, аналітичної, порівняльної та інтерпретаційної практик. **Результати** дослідження відображено у кількох теоретико-практичних конструктах: поетапному алгоритмі переходу від герменевтичного розуміння до етичної експертизи, моделі етичного кола смислів (з акцентом на діалог), зокрема структурованій моделі взаємозв'язку герменевтики, етики та науки, що виявляє внутрішню єдність інтерпретаційного пізнання, моральної відповідальності та практичної реалізації у науковому дискурсі. Підкреслено взаємозв'язок між смислом, діалогом і відповідальністю як базовими цінностями для гуманізації науки. Результати дослідження дають змогу сформувати нову дослідницьку практику, у якій герменевтика є не лише інструментом тлумачення, а й чинником формування ціннісних засад у процесі наукового пошуку. **У висновках** обґрунтовано, що філософська герменевтика не лише пропонує інструментарій інтерпретації, а й забезпечує моральну архітектоніку наукового пізнання. Вона уможливлює подолання розриву між когнітивною раціональністю та етичною відповідальністю, що особливо актуально в умовах глобальних трансформацій та технократичного виклику. Герменевтична практика сприяє формуванню критичного наукового мислення, здатного орієнтуватися в ціннісно складних ситуаціях. Запропоновані моделі можуть бути використані в науково-педагогічній практиці, міждисциплінарних дослідженнях, зокрема у розробленні нормативно-

етичних засад для новітніх наукових напрямів: етика штучного інтелекту, біоетика, екоетика. Вони відкривають перспективу для формування міждисциплінарних етичних платформ, здатних адекватно реагувати на виклики постнекласичної епохи, утверджуючи науку як морально орієнтовану діяльність.

Ключові слова: *інтерпретація смислу, діалог, інтерсуб'єктивність, наукова етика, мислення, філософія науки, герменевтична відповідальність.*

The role of philosophical hermeneutics in shaping ethical guidelines for contemporary science

Nataliia Shakun,

PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Philosophy and Social Sciences, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2761-9965>

Olga Melnyk,

PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work and Social Development, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3094-6123>

Iryna Kovalova,

PhD in Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9056-4744>

Abstract. *In the context of the transformations occurring in contemporary science amid digitalization, technological advancement, and a growing crisis of humanistic values, there is an urgent need to establish new ethical approaches capable of ensuring scientists' moral responsibility. In this regard, philosophical hermeneutics gains particular relevance as a methodology for understanding, interpreting, and reflecting on the value foundations of scientific inquiry. The objective of the study is to substantiate philosophical hermeneutics as an approach that enables the integration of ethical sensitivity and value reflection into the structure of modern scientific knowledge. Methods.* The research methodology is based on philosophical-hermeneutic, analytical, comparative, and interpretative approaches. The **results** are presented through several theoretical and practical constructs: a step-by-step algorithm for transitioning from hermeneutic understanding to ethical expertise; a model of an ethical circle of meaning (grounded in dialogical interaction); and a structured model illustrating the interconnection between hermeneutics, ethics, and science. This model reveals the internal unity of interpretative cognition, moral responsibility, and practical implementation within scientific discourse. The study emphasizes the interrelation of meaning, dialogue, and responsibility as core values for humanizing science. **Conclusions.** These findings contribute to the formation of a new research approach, where hermeneutics functions not only as a tool of interpretation but also as a generator of ethical orientation in the process of scientific discovery. The conclusions argue that philosophical hermeneutics provides not only a methodological framework for interpretation but also a moral architecture for scientific reasoning. It bridges the gap between cognitive rationality and ethical accountability, particularly relevant in the face of global transformations and technocratic challenges. The hermeneutic approach fosters the development of critical scientific thinking that can navigate value-laden dilemmas. The proposed

models may be applied in academic and interdisciplinary research, as well as in developing ethical and regulatory frameworks for emerging scientific fields (such as AI ethics, bioethics, and environmental ethics). It opens up new prospects for establishing interdisciplinary ethical platforms capable of adequately responding to the challenges of the post-nonclassical era, affirming science as a morally guided human endeavor.

Keywords: *meaning interpretation, dialogue, intersubjectivity, scientific ethics, thinking, philosophy of science, hermeneutic responsibility.*

Постановка проблеми. У сучасному науковому дискурсі зростає необхідність переосмислення методологічних основ наукової діяльності в контексті моральної відповідальності. З огляду на глобальні виклики – екологічні, соціальні, біоетичні – виникає потреба у формуванні нових етичних орієнтирів, що відповідали б складності та міждисциплінарності сучасної науки. Проте традиційні етичні системи часто є неефективними в умовах постнекласичної науки, що ґрунтується на діалозі, відкритості й рефлексії. У цьому контексті актуалізується герменевтична практика, що дає змогу не лише інтерпретувати смисли, а й переглянути моральні виміри наукового пізнання. Таким чином, дослідження ролі філософської герменевтики в контексті етичних орієнтирів науки відповідає як теоретичним запитам філософії науки, так і практичним потребам етичної експертизи дослідницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність теми, присвяченої філософській герменевтиці у формуванні етичних орієнтирів сучасної науки, зумовлена потребою глибшого осмислення сенсотворчих засад наукового пізнання в умовах кризи цінностей, викликаній цифровізацією, технологічною експансією та інституційною недовірою. З огляду на це герменевтична практика, що поєднує інтерпретацію, розуміння й практичну

етичну відповідальність, дедалі активніше застосовується в сучасній філософії науки, міждисциплінарних досліджень і культурної рефлексії.

Аналіз вітчизняних і закордонних наукових праць підтверджує зростання інтересу до цієї теми. Дослідники А. Бакреу та І. Шпачинський [1] визначають герменевтику як одну з основних філософських концепцій ХХ ст., що формує простір тлумачення й глибокого розуміння текстів як форми буття. Науковиця В. О. Дубініна [2] критично реконструює філософську герменевтику К.-О. Апеля, підкреслюючи діалогічну природу інтерпретації, що має етичні наслідки для науки як практики.

Вчені В. В. Ільїн зі співавторами [3] розглядаються методи й принципи філософії у формуванні громадянської ідентичності, акцентуючи на гуманістичних та етико-ціннісних орієнтирах у філософській освіті. Автор Ю. А. Іщенко [4] обґрунтовує філософські засади наукового пізнання, наголошуючи на необхідності переосмислення методології з погляду сучасної філософії. Дослідник В. Блок (V. Blok) [5] розглядає герменевтичну онтологію інновації, в якій інновація – ризиковий і водночас етично забарвлений процес.

Науковець О. Киричок [6] аналізує переклад філософської термінології в середньовічних текстах, зокрема категорії «етика», що набуває герменевтичного значення як кодифікація цінностей. Автор Р. О. Халімон [7] аналізує феномен інтерпретації в межах герменевтичного аналізу як методу філософського пізнання. Акцентовано на значенні герменевтики не лише як техніки тлумачення, а як онтологічної практики розуміння смислу, що формує ціннісне й етичне поле взаємодії суб'єкта з культурним середовищем. Учений М. Інносенті (M. Innocenti) [8] вивчає моральну герменевтику в командній роботі у сфері інновацій та наголошує на конфлікті відповідальності й методах їхнього тлумачення в наукових колах.

Дослідник Н. Хамітов [9] розглядає зв'язок між філософським пізнанням, етикою та соціальною активністю суб'єкта пізнання відповідно до герменевтичного бачення людини як інтерпретатора. Автор П. Гусак [10] аналізує герменевтичний потенціал у релігієзнавчій сфері, підкреслюючи значення розуміння як основи наукового аналізу текстів. Науковець І. Я. Патин [11] досліджує трансформацію поняття досвіду у філософії від метафізичних засад до феноменологічної герменевтики – підґрунтя смислотворення, що забезпечує етичну чутливість суб'єкта в процесі наукового пізнання. Вчений М. Р. Мимрик [12] класифікує герменевтику як основу для інтерпретації музичних творів, наголошуючи на етичному компоненті викладацької діяльності. Авторка В. О. Дубініна [13] акцентує на герменевтиці Гадамера як філософії мови, де інтерпретація є діалогом, що формує ціннісне поле наукового дискурсу.

Науковець Р. Демічеліс (R. Demichelis) [14] вивчає інтерпретаційні здібності штучного інтелекту, що тісно пов'язані з герменевтичними уявленнями про розуміння як передумову відповідальності. Дослідниця І. Коблянська [15] аналізує трансформацію етичних орієнтирів у контексті цифровізації науки, підкреслюючи важливість герменевтичного мислення для збереження гуманістичних принципів.

Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує зростання уваги до філософської герменевтики як теоретико-методологічної основи сучасної науки. Виявлено, що останні публікації акцентують або на суто теоретичних аспектах герменевтики, або на прикладних напрямках (переклад, релігієзнавство, педагогіка), однак недостатньо розкрито, як саме герменевтична парадигма формує етичні орієнтири наукового пізнання.

Для заповнення цієї прогалини у дослідженні поєднано онтологічне, етичне та методологічне бачення герменевтики як основи відповідального

наукового дискурсу, що здатний відповісти на виклики цифрової, постнекласичної епохи. Теоретична значущість роботи полягає у спробі інтегрувати герменевтичне мислення в сучасну філософію науки, практична – у розробленні етичних орієнтирів відповідно до сучасних викликів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність окремих публікацій щодо філософської герменевтики та етики науки, недостатньо досліджено комплексний аналіз їхньої взаємодії. Стисло розглянуто, яким чином герменевтичне розуміння – як процес інтерпретації в умовах історичного, мовного й культурного контексту – впливає на етичне самовизначення науковця. Відсутні практичні моделі, що виявляли б можливість інтеграції герменевтичних принципів у систему етичної експертизи науки. Причинами цього є як методологічна фрагментарність між філософськими та прикладними практиками, так і недостатня увага до смислотворчих процесів у науці в контексті етики. Проте ці аспекти є визначальними для гуманізації науки, адже лише через глибоке розуміння смислів науковець здатен здійснювати морально відповідальний вибір. Таким чином, у дослідженні запропоновано теоретико-прикладну конструкцію герменевтичної етики науки.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є концептуалізація ролі філософської герменевтики в процесі формування етичних орієнтирів для сучасної науки. Для реалізації мети дослідження визначено такі завдання:

1. Окреслити методологічні засади філософської герменевтики як основи інтерпретації смислів у науковому пізнанні.
2. Дослідити механізми формування етичної відповідальності вченого в контексті герменевтичної практики.

3. Розробити модель інтеграції філософської герменевтики в етичну експертизу наукових досліджень.

4. З'ясувати глибинний взаємозв'язок між етикою, смыслом і пізнанням у постнекласичній науці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософська герменевтика досліджує не лише логіку мислення, а й взаємозв'язок мови, свідомості та культури як основних елементів процесу розуміння. У європейській інтелектуальній традиції герменевтика є мистецтвом інтерпретації смислів – передусім у текстах та у всіх формах людського самовираження. Її завданням є не лише переклад чи пояснення, а насамперед проникнення в сутність змісту, який потребує глибокого осмислення. Ще в античності герменевтика асоціювалася з тлумаченням повідомлень, що мали сакральний або культурний характер. Її символом є Гермес – посередник між богами й людьми, який уособлював передачу та пояснення смислу [1, с. 248].

Центральним об'єктом філософської герменевтики є феномен розуміння як здатність суб'єкта осягати смисли, зафіксовані у формі текстів чи інших культурних проявів. У сучасній інтерпретаційній практиці текст трактується не лише як письмова форма, а значно ширше – як будь-який вияв свідомої людської діяльності зі значенням: від архітектурних форм до побутових практик, творів мистецтва, поведінки, ритуалів. У концепції Г.-Г. Гадамера герменевтику розглянуто як метод і одночасно як процес інтерпретації, що дає змогу відкривати глибинні смисли значення у цих «текстах культури». Така практика формує нове сприйняття для науки: наукове пізнання поєднується з етичним усвідомленням і ціннісним діалогом [13, с. 61]. Значущим у цьому контексті є не лише європейська традиція філософської герменевтики, а й філософські інтенції, притаманні українській культурі мислення, зокрема

акцент на духовному пошуку, категоріях смислу життя, діалогічному способі розуміння світу та людського буття.

Філософська герменевтика, подібно до гуманітарних наук, водночас є і методом, і предметом власного дослідження. Така подвійність є однією з її основних ознак: у герменевтичній практиці інтерпретація нерозривно пов'язана з теоретичним осмисленням. Вона не лише абстрактна система понять, а й дієвий механізм пізнання, здатний працювати на перетині наукової рефлексії та етичного аналізу. Її універсальність полягає в тому, що акт розуміння завжди здійснюється в контексті культури, історії та цінностей. Кожне наукове пізнання – це водночас і інтерпретація, занурена в смислові горизонти епохи. У цьому значенні філософську герменевтику визначено як онтологію розуміння, що досліджує передумови й умови осмислення, формуючи підґрунтя для етичної відповідальності науки перед суспільством і світом [7].

Історичні передумови формування сучасної наукової етики тісно пов'язані з ціннісними трансформаціями, що розпочалися в добу Ренесансу. Саме тоді постає образ людини як активного суб'єкта, здатного змінювати й підпорядковувати навколишній світ відповідно до власної волі. У центрі цього бачення – прагнення до діяльності, що має практичний результат і приносить користь людині та суспільству. Ця практика поступово формує уявлення про особистість як автономну, самодостатню, рівноправну у соціумі істоту, здатну до вільного вибору й відповідального мислення. У межах техногенної парадигми цінність інновацій, прогресу та наукового знання поступово набуває статусу самоцілі. Проте саме тут виникає потреба в етичному осмисленні цих процесів: герменевтика як філософія розуміння може стати тим інтерпретативним інструментом, що дає можливість зберегти

гуманітарний баланс між технічною раціональністю та моральною відповідальністю науки [3, с. 35].

Для глибшого розуміння механізмів формування етичних орієнтирів у сучасній науці доцільно простежити логіку руху філософської герменевтики – від початкового рівня осмислення смислів до прикладного етапу етичної експертизи. На рис. 1 наведено поетапний алгоритм забезпечення етичної рефлексії в умовах наукового пошуку через інтерпретаційні практики герменевтики.

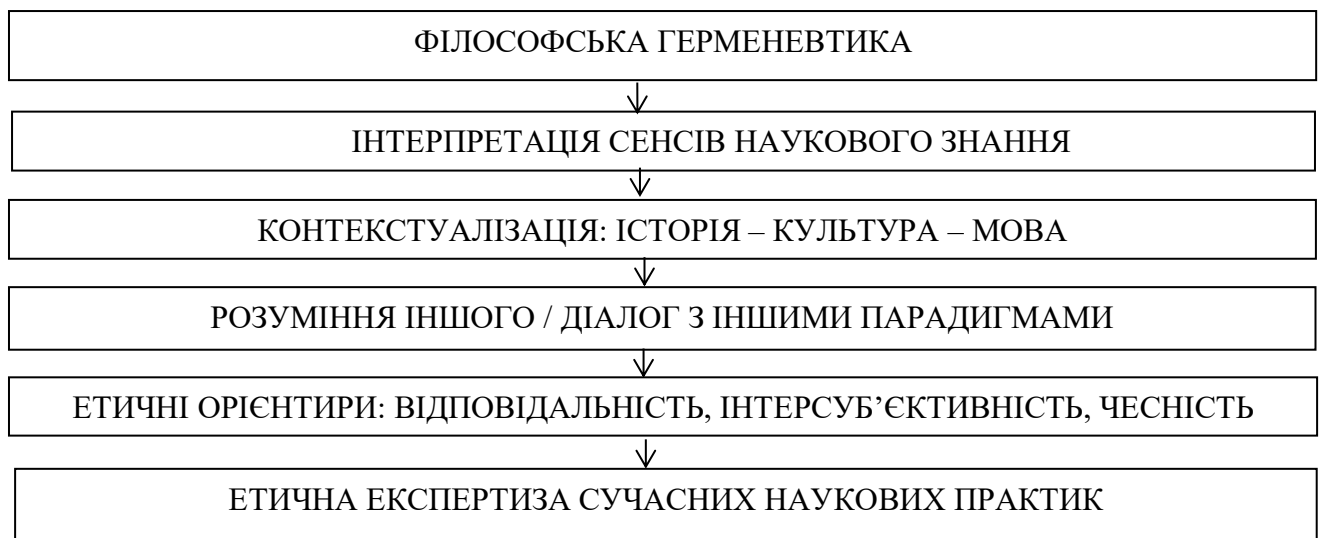

Рис. 1. Алгоритм формування етичних орієнтирів на основі філософської герменевтики

Джерело: сформовано авторами на підставі [4; 7; 15]

Така послідовність акцентує на поступовому переході від абстрактних герменевтичних принципів (розуміння, інтерпретація, культурно-історичний контекст) до практичних вимірів етики наукової діяльності. Центральним елементом цього процесу є діалог, що є не лише інструментом пізнання, а й основою моральної взаємодії. Таким чином, герменевтика розглядається не як

віддалена філософська теорія, а як практична методологія етичного мислення в науці.

Проведений аналіз наукової літератури показав, що філософія з найдавніших часів функціонувала як форма глибинного осмислення буття людини, її ставлення до світу, до знання, до себе. Вона є фундаментом як наукової раціональності, так і моральної чутливості. Від античності до сучасності філософія не лише відображала об'єктивну реальність, а й формувала внутрішній світ людини, її здатність до рефлексії, вибору й відповідальності. Як зазначав Сократ, життя без осмислення не варте проживання. Це твердження є основним для сучасної науки, що опинилася перед викликами технологічного прогресу та етичної невизначеності. У цьому контексті філософська герменевтика пропонує практику, що дає змогу не лише пізнати світ, а зрозуміти його сенс через діалог, через інтерпретацію, через відкритість до іншого. Така практика є основою формування етичної орієнтації в сучасному науковому дискурсі, що шукає не лише істину, але й добро [4, с. 5].

Зазначено, що філософія як особлива форма пізнання є глибинним джерелом світоглядної орієнтації людини, оскільки вона є не просто дисципліною чи інтелектуальною системою, а формою свідомості, що охоплює фундаментальні питання буття, самопізнання та самореалізації. Її джерела сягають найдавніших етапів людської історії, де вона формувалась як відповідь на екзистенційні запити особистості. Зміст філософії складний і багатовимірний: вона об'єднує раціональне осмислення реальності, ціннісні орієнтири та пошуки смислу життя. Особливу увагу у філософських пошуках завжди приділяли світогляду як цілісному баченню світу і себе в ньому. У цьому контексті герменевтика є не лише технікою тлумачення, а й шляхом до формування відповідального і глибоко вкоріненого у смисл світогляду, що безпосередньо впливає на етичні установки в науці [7].

У сучасних умовах постнекласичної науки, де істина часто має релятивістський характер, особливого значення набуває герменевтична модель розуміння. Для наочного представлення взаємозв'язків між основними етичними категоріями й елементами герменевтичної практики запропоновано структурну модель. У центрі – діалог як основа порозуміння, навколо якого обертаються змістотвірні й етичні компоненти (рис. 2).

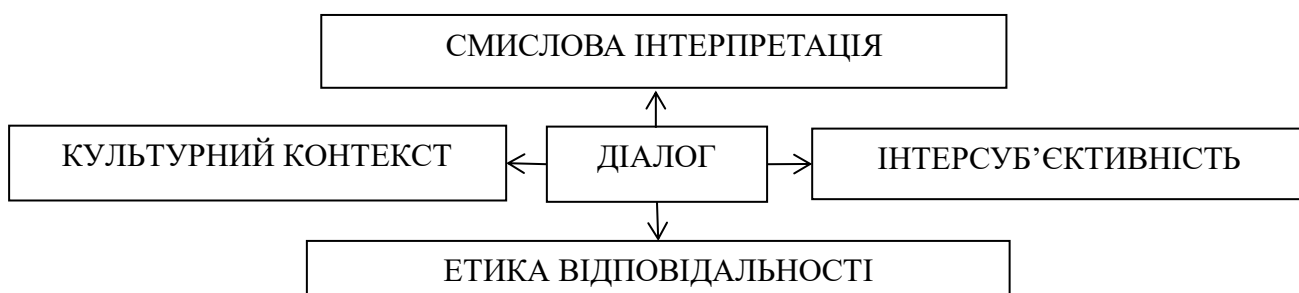

Рис. 2. Герменевтична модель етичного кола смислів у науці

Джерело: власна розробка авторів

Виявлено, що етика й інтерпретація смислів є взаємопов'язаними, а не ізольованими процесами у спільному герменевтичному полі. Діалог – точка перетину, де відбувається не лише обмін знаннями, а й етичне порозуміння. Модель із взаємопов'язаними складниками підкреслює циклічність, повторюваність і постійну відкритість смислів у науковій комунікації. Це дає можливість науці зберігати моральну чутливість до контексту, часу та іншого суб'єкта.

Сучасна доба, позначена глибокими трансформаціями через інформаційно-технологічний прорив, висуває перед людством нові етичні виклики. Прагматична настанова, зосереджена на ефективності, раціональності й швидкому результаті, поступово витісняє сферу емоційного, чуттєвого й духовного. Цей розрив між інтелектом і емпатією руйнує цілісність

особистості, що особливо небезпечно в контексті наукового пізнання, що потребує моральної відповідальності за наслідки. З огляду на це філософська герменевтика є потужним інструментом відновлення балансу: її методологія, заснована на глибокому розумінні, співпереживанні та інтерпретації, сприяє інтеграції етичних смислів у професійну діяльність. Ці механізми герменевтичного осмислення активно застосовуються, зокрема в мистецькій освіті, виявляючи потенціал до гуманітаризації будь-якої сфери включно з науковою. Герменевтика не лише розширює горизонти розуміння, а й формує здатність до діалогічного, ціннісного мислення, що є необхідною передумовою для формування етики сучасної науки [12, с. 37].

Для систематизації основних концептів, що лежать в основі філософської герменевтики, сучасної науки та етичної рефлексії, варто порівняти основні ознаки кожної з практик (табл. 1). Це сприяє виявленню точки перетину та розбіжності між ними, зокрема окресленню потенціалу їхнього взаємодоповнення у контексті формування нових ціннісних орієнтирів науки.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика герменевтики, науки та етики

Критерій	Герменевтика	Сучасна наука	Етика
Мета	Розуміння смислу	Пізнання, відкриття	Регуляція, відповідальність
Основна категорія	Інтерпретація	Факт, теорія	Добро, шкода, норми
Метод	Діалог, занурення в контекст	Експеримент, аналіз	Рефлексія, етичне зважування
Суб'єкт	Інтерпретатор	Дослідник	Етичний агент
Роль мови	Центральна: смисл формується через неї	Інструмент для опису	Засіб етичної комунікації
Взаємодія з іншим	Визнається, необхідна	Часто нейтралізована	Основна умова моральної оцінки

Джерело: сформовано авторами на підставі [5; 9; 11]

Виявлено унікальну функцію кожної сфери: герменевтика забезпечує глибину смислового розуміння, наука – об'єктивність і доказовість, а етика – нормативний контроль і гуманістичну спрямованість. У сукупності ці практики утворюють цілісну систему, здатну формувати відповідальне наукове мислення. Особливо важливою є роль мови як носія інтерпретації, інструменту знання і механізму етичної комунікації. Це підтверджує необхідність міждисциплінарної інтеграції у процесі етичного супроводу наукових досліджень.

Сучасне суспільство вступає в нову цифрову фазу розвитку, де великі дані формують невидиму, але об'єктивну реальність. Інформаційні потоки є не лише інструментом, а й середовищем існування, що моделює поведінку, транслює цінності та віддзеркалює культурні коди. У цій новій парадигмі особливої актуальності набуває філософське осмислення як змісту інформації, так і способів її тлумачення. Філософська герменевтика, що акцентує на розумінні, відкриває нові можливості для інтерпретації даних як сучасних «текстів реальності». Її застосування дає змогу не лише краще пізнавати закономірності соціальних процесів, а й формувати етичні рамки використання цифрових ресурсів. Отже, герменевтична практика у науці є основою для формування відповідального і ціннісно виваженого майбутнього [15].

У контексті філософського осмислення науки значущим є як розгляд її методологічних засад, так і виявлення глибинних смислів, що формують етичну архітектуру наукового пізнання. З огляду на це актуальним є звернення до філософської герменевтики як до парадигми, здатної не просто інтерпретувати феномени наукового мислення, але й бути підґрунтям формування етичних орієнтирів у сучасному науковому середовищі (рис. 3).

Структура рис. 3 поєднує концептуальну глибину з візуальною лаконічністю, відображаючи взаємодію основних категорій філософії науки, етики та герменевтики. Комбінована схема репрезентує поетапну модель переходу від герменевтичного розуміння до етично орієнтованої наукової практики.

Таким чином, перший рівень представлено як основу схеми, де герменевтика як філософія інтерпретації. У цьому сегменті зосереджені базові філософські категорії: розуміння, смисл, діалог, історичність. Герменевтика постає не лише як метод інтерпретації, а як онтологічна основа пізнання, що формує відкритий смисловий простір науки. У цьому процесі Гадамерівська практика є механізмом поєднання когнітивної та етичної сфер.

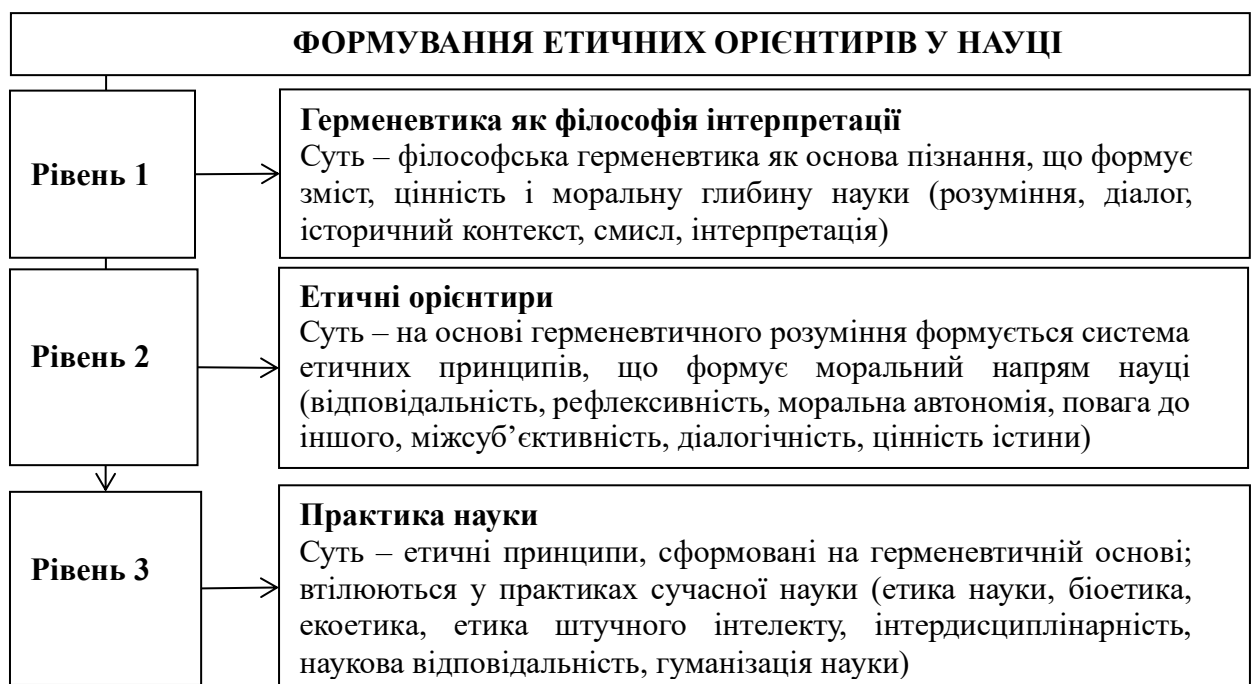

Рис. 3. Структурна модель взаємозв'язку герменевтики, етики та науки

Джерело: власна розробка авторів

Другий рівень розкриває етичні орієнтири, що логічно постають із герменевтичної парадигми. Поняття відповідальності, поваги до іншого,

рефлексивності, моральної автономії та культурної чутливості вказують на те, що наукове пізнання є невіддільним від ціннісного контексту. Герменевтика у цьому контексті не лише інструмент аналізу, а й етичний навігатор науки.

Третій рівень репрезентує практику науки – сферу реалізації інтерпретаційних та етичних засад. Йдеться про прикладні галузі (етика штучного інтелекту, біоетика, екоетика), що вимагають високого рівня моральної рефлексії. Наукова діяльність у цьому вимірі розглядається як людиноцентричний процес, в основі якого лежить не лише точність, а й відповідальність за сенс і наслідки знання.

Таким чином, візуалізовано цілісну концепцію: наука, що інтерпретує світ через герменевтичну оптику, неминуче виходить до етики як смислової відповідальності за результати пізнання. Показано взаємозв'язок між розумінням, цінностями та дією як основою для формування гуманістично орієнтованого наукового мислення.

Висновки. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано, що філософська герменевтика є ефективною методологічною основою для осмислення етичного виміру сучасної науки. Її інтерпретаційна природа дає змогу поєднати когнітивний та моральний компоненти наукового пізнання, формуючи простір відповідального ставлення до знання, істини та реальності. Герменевтична практика трансформує науковий пошук у форму діалогу з культурними, історичними та ціннісними смислами, що сприяє гуманізації наукової діяльності.

Розроблений у межах дослідження алгоритм визначає логіку переходу від герменевтичного розуміння до етичної експертизи наукових практик. Концептуальна структурована модель взаємодії науки, етики й культури візуалізує цілісну практику формування морально орієнтованого наукового дискурсу. Доведено, що герменевтика забезпечує не лише глибинне розуміння

смислів, але й здатність до критичної рефлексії, необхідної для сталого наукового розвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні прикладних інструментів герменевтичної етики для конкретних галузей науки (біоетика, етика штучного інтелекту, екоетика тощо), що дасть можливість активізувати міждисциплінарний діалог і підвищити моральну чутливість наукового середовища до глобальних викликів сьогодення. Крім того, подальші дослідження можуть ґрунтуватися на філософській спадщині української культури, що збагачує герменевтичний і етичний дискурс завдяки ціннісно-духовному виміру національної думки.

Список використаних джерел

1. Бакреу А., Шпачинський І. Особливості герменевтики як філософської концепції XX ст. *Молодий вчений*. 2019. № 12(76). С. 247-250. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-51>.

2. Дубініна В. О. Основні концептуальні схеми філософської герменевтики і їх відображення у філософській критиці. критична реконструкція К.-О. Апеля. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип.148 (№9), ч. 2. С. 65-68. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/12187> (дата звернення: 25.04.2025).

3. Ільїн В. В., Гальченко М. С., Ліпін М. В., Скринник З. Е., Савчук Н. В., Ковальов О. Г., Федорчук О. А. Методи і принципи філософії у формуванні громадянина України : монографія. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 238 с. URL: https://iod.gov.ua/content/docs/documentspdf/178/metodi-i-principi-filosofii--u-formuvanni-gromadyanina-ukrai-ni--kolektivna-monografiya_.pdf?2 (дата звернення: 25.04.2025).

4. Іщенко Ю. А. Філософські основи наукових досліджень. Київ: Інтерсервіс, 2019. 240 с. URL: https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Phil_basis.pdf (дата звернення: 25.04.2025).

5. Blok V. Towards an ontology of innovation: on the new, the political-economic dimension and the intrinsic risks involved in innovation processes. *Routledge Handbook of Philosophy of Engineering*. 2020. С. 273-285. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-17308-5_2.

6. Киричок О. Деякі аспекти перекладу філософської термінології «Ізборника 1073 р.»: етика. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2021. № 64. С. 51-59. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2021-64-5>.

7. Халімон Р. О. Феномен інтерпретації в контексті герменевтичного аналізу. *Epistemological studies in philosophy, social and political sciences*. 2021. № 4(1). С. 59-68. DOI: <https://doi.org/10.15421/342107>.

8. Innocenti M. Moral hermeneutics in R&D teams: making sense of conflicting responsibilities in technological innovation. *Philosophy & Technology*. 2025. № 38. 23. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13347-025-00848-x>.

9. Хамітов Н. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. 5-е видання, виправлене і доповнене. К.: КНТ. 2023. URL: https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/Philos_antrop.pdf (дата звернення: 25.04.2025).

10. Гусак П. Філософська герменевтика як науковий підхід до дослідження біблійних текстів. *Theological Reflections*. 2018. № 21. С. 152-157. DOI: <https://doi.org/10.29357/2521-179X.2018.21.10>.

11. Патин І. Я. Досвід у філософії: від метафізичних основ до феноменологічної герменевтики. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 52. С. 116-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.18>.

12. Мимрик М. Р. Герменевтика музичних творів у контексті інтерпретаційної діяльності викладача мистецьких дисциплін: акмеологічний вимір. *Scientific journal of national pedagogical dragomanov university series*. 2022. №28. С. 37-44. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.06>.

13. Дубініна В. О. Герменевтика Х.-Г. Гадамера як філософія мови. *International academy journal web of scholar*. 2022. № 5(47). С. 60-64. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/31052020/7097.

14. Demichelis R. The hermeneutic turn of ai: are machines capable of interpreting? *Computers and Society*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2411.12517>.

15. Коблянська І. Трансформація етичних аспектів наукових досліджень в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-33>.